

یازدهمین جشنواره نمایش‌های سنتی و آئینی

۱۰ تا ۱۴ تیرماه ۱۳۸۰

برنامه تماشاخانه سنتی

سالن قشقایی - مجموعه تئاتر شهر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

برنامه‌های تماشاخانه سنتی

برنامه تماشاخانه سنتی ایران

یازدهمین جشنواره نمایش‌های سنتی و آئینی

۱۰ تا ۱۴ تیرماه

سالن قشقائی - مجموعه تئاتر شهر

ایران

طراحی و چاپ: انتشارات نمایش

آدرس سایت:

<http://www.irannamayesh.com>

● پست تصویری:

dac@neda.net

سر دم خوانی

مرشد فرامرز نجفی تهرانی

"سر دم خوانی" حماسه‌های آوازی زورخانه‌های سنتی ایرانی است که به همراه ضرب و زنگ و پنجه‌های مرشد به اجرا در می‌آید. و باستانی‌کاران به نوا و ضرب آهنگ آن با پولاد و سنگ دست و پنجه نرم می‌کنند و فروتنی و بزرگی و پهلوانی می‌آموزند.

مرشد فرامرز نجفی تهرانی از اساتید این رشته است که در کشورهای مختلف و جشنواره‌های باستانی و ورزشی موفقیت‌های شایان توجهی کسب کرده است.

۱- نیایش (ستایش و سپاس دادار پاک)

۲- اشتلم خوانی (لاف و رجز پهلوانی)

۳- مصیبت خوانی (ذکر مصیبت رستم و سهراب)

۴- شادخواری (جشن‌های شاهنامه)

۵- شادکامی (جشن پس از فتح و ظفر و پیروزی)

مرشد ترابی

آخرین بازمانده نسل نقالان

برآمده از نسلی که طومار از سینه می‌گرفت و نفس از حوصله عاشق و جاودانگی از ریشه که: بنیاد نقل بی‌تردید، ریشه در جانِ جانِ آبای کهنه کار کهن دل بوده است و لاغیر. مرشد مشق خواندن، گفتن، بازیدن را به پاس آنهمه کهن‌کاران پاس داشت تا اکنون که آخرین نفس مانده از جاودانگی و ماندگاری آنهمه است، که از باد و باران، گزندى ندید از پرده‌خوانی و تغریت مولایش تا رجزخوانی جاه دلاوران که خیزران به زمین کوبید که بماناد که از باستانی کاری به داستانی خوانی رسید که تن به عاریت دنیا نداد تا جان به نقد عشق بازد، میدان داری که میدانش آنهمه و کلامش اینهمه بر دلِ دل‌نشینان به یادگار نشست و هنوز هم که دودش از کنده بن‌دار و ر می‌خیزد.

پرده‌خوانی

پرده‌خوانی که به نام "شمایل خوانی" نیز معروف است در دوره صفویه به اوج خود می‌رسد و در آن حدیث و روایت خاندان آل عترت و اهل بیت اولیاء خصوصاً واقعه جانگداز کربلا و حوادث آن توسط عاشقان دلسوخته امام

حسین (ع) در کوی و برزن‌ها به کمک تصاویری درهم و فشرده به سوز و گداز روایت می‌شود.

نقل و تصویر توأمان از ویژگی‌های خاص پرده‌خوانی‌ست.

- مرشد جوانبخت از اراک

- درویش قنبر از خمینی

- کل یوسف از تهران

- ابوالحسن میرزاعلی از تهران

- مرشد ولی‌اله ترابی از تهران

لیلی و مجنون خوانی

لیلی و مجنون یکی از پنج گنج نظامی گنجه‌ای شاعر بزرگ ایران زمین است که به مددساز و نوای گرم عاشقان آذری در میان اقشار مختلف رواج داشته و همچنان روایتگر حدیث این منظومه عاشقانه است.

"عاشیق ابرام" که سال‌ها خوانده و نواخته است با ساز خود در این جشنواره هر روز بخشی از "لیلی و مجنون" را به همراهی سازش خواهد نواخت و با دم گرمش ما را با این روایت همدل خواهد بود.

گروه "عاشق عمران" در کشورهای مختلف اجراهای

برنامه داشته و در این زمینه تحقیقات مفصلی را به انجام رسانده است.

گروه مولودی خوانی "محمد رسول اله (ص)" از شهرستان بوکان

سرپرست: درویش قادر کهریزه

اشعار و ترانه‌هایی که در مدح و منقبت رسول اکرم و سیره نبوی ایشان به همراه دف نوازی دراویش خانقاهای کردستان به اجرا در می‌آید که شور و حال و وجد عارفانه‌ای را در شنوندگان ایجاد می‌نماید.

این مولودی خوانی‌های بیشتر در ایام عید قربان و عید مبعث و میلاد مبارک پیامبر اسلام (ص) توسط دراویش ذاکر اجرا می‌شود.

اشعار و مدایح با لحن آوازی و لهجه و گویش کردی همراه است و از موسیقی‌های مقامی استان کردستان در خواندن این اشعار استفاده می‌شود.

گروه مذکور اجرای خود را به دو گویش کردی و فارسی اجرا می‌کند.

- درویش قادر کهریزه سال هاست که با عشق آل رسول و خاندان او مدیحه‌سرایی می‌کند و ذاکر اهل بیت است.

خیمه شب بازی

"دیگه عاشق شدن فایده نداره"

این نمایش تقدیم می‌شود به روح پاک استاد عزیز اصغر احمدی، که خیمه شب بازی را از او آموختیم. در این نمایش مبارک تصمیم می‌گیرد که ازدواج کند. اما مرشد خیمه به علت بیماری نمی‌تواند برای او به خواستگاری برود. بنابراین یکی از فرزندان مرشد، پادرمیانی می‌کند و عروسی سر می‌گیرد. ثمره این ازدواج یک پسر است به نام گل باقالی، که با رنج بسیار بزرگ می‌شود. وقتی دیپلم خود را می‌گیرد به جای رفتن به دانشگاه آزاد به اجبار به سربازی می‌رود و بعد از آن مکانیکی را پیشه خود می‌کند. گل باقالی دیگر نمی‌خواهد درون خیمه باشد و باعث شادی مردم شود، چون می‌داند...

کار: از زهرا صبری

بازیگران: بهناز مهدیخواه، مسعود ملک‌یاری

خیمه شب بازی

مبارک دکتر می‌شود کاری از اسداله زارعی

خیمه شب بازی مبارک دکتر می‌شود با الهام از نمایش جی جی بی جی شیراز که خود نوعی نمایش عروسکی است

شکل گرفته است. در این نوع نمایش قدها و سرگذشت‌های طنزآمیز سیاه (مبارک) به همراه نواختن کمانچه و تنبک و بازی عروسک‌ها به نمایش گذاشته می‌شود. این نوع نمایش از محبوبیت خاصی برخوردار است. داستان مبارک دکتر می‌شود قضیه دختر پادشاهی است که لال شده و نمی‌تواند حرف بزند تا اینکه بالاخره با دسیسه پدرزن، مبارک دکتر شده به دربار برده می‌شود تا دختر سلطان را علاج کند.

گورانی بژ و بیت‌خوانی

مهاباد کردستان، خواننده و راوی: صلاح‌الدین خسروی
سارو و آشه گل

از منظومه‌های عاشقانه کردستان است که با ساز دیوان و شمشال اجرا می‌شود. "سارو" تنها پسر خانواده است و "آشه گل" نیز تنها دختر خانواده است که هفت برادر دارد. پدر سارو، آشه گل را برای پسرش خواستگاری می‌کند زیرا این دو عاشق از کودکی با هم بزرگ شده و به هم علاقه‌ای وافر دارند.

اما قوچ عثمان حاکم بغداد دستور می‌دهد که سارو در روز عروسی برای جنگ به منطقه مرزی برود و نصایح و

توصیه‌های عروس زیبا و شنیدنی است که به داماد
می‌گوید من منتظر تو می‌مانم ولی از جنگ و دشمن فرار
نکن و خود منتظر می‌ماند.

از زبان آشه گل:

سارو وقتی همراه سواران به جنگ می‌روی
من نعل اسبت را از گوشواره‌ها و گردنبندم می‌سازم
و میخ نعل اسبت را با تارهای زلفم....
از دشمن نترس - فرار نکن و مرا شرمنده نکن...

شاهنامه خوانی

شاهنامه‌نامه فرهنگ ایران زمین است که هویت و
فرهنگ ایران را زنده نگاه داشته است. شاهنامه در اقصی
نقاط کشور خصوصاً اقوام کوهستان نشین ارج و منزلت
خاصی دارد و در مجالس مختلف از آن استفاده می‌شده
است.

- جواد خسروی‌نیا، شاهنامه‌خوان بختیاری

- ابوالقاسم دهقان، شاهنامه‌خوان لرستان

آسید مصطفی نقال استان لرستان

آسید مصطفی هم نقال است و هم شاهنامه‌خوان. او در

سبک نقالی خود ویژگی منحصر به فردی دارد که گویای زبان حماسی دیار لرستان است. شاهنامه‌خوانی با آمیختگی نقل و روایت به دم گرم نقال ترکیبی زیبا و جذاب را ارائه می‌دهد. آسید مصطفی از شمار تنها بازماندگان نقال ایران است که هنوز در روستاهای لرستان و بروجرد در قهوه‌خانه‌ها به نقل و روایت می‌پردازد.

عاشیق رسول قربانی و حماسه کوروغلو و اصلی و کرم از تبریز

عاشیق رسول قربانی یکی از قدیمی‌ترین عاشیقان آذربایجان است که سال‌های متمادی با ساز و نوای خود پاسدار ارزش‌ها و حماسه‌های کهن سرزمین دلاورخیز آذربایجان بوده است.

"اصلی و کرم" و "کورواغلو" از برنامه‌های اجرائی این عاشیق زنده‌دل است که طی پنج شب در جشنواره به اجرا در خواهد آمد.

حماسه‌خوانی

"خالو سوره بیت بژ"

"خالو سوره" این بیت‌خوان پیر و کهنه‌کار کردستان

سالهاست که هم ششمال می نواخته و هم نقال نقل های حماسی کردستان بوده است. اسکندرنامه، رستم و سهراب، امیرارسلان روحی و امیرحمزه صاحبقران نقل های "خالو سوره" هستند که در این جشنواره اجرا خواهند شد.

بیت حمزه آقای منگور

این بیت همچون دیگر ابیات با نیایش پروردگار آغاز می شود. حمزه آقای منگور با قوام السلطنه درگیر می شود. قوام سوگند یاد می کند و او را امان می دهد ولی به سوگند خود وفادار نمی ماند و او را به قتل می رساند.

دمدم (تاریخی)

"دمدم" نام قلعه ای است در مرز کردستان که به جنگ های خوانین محل با شاه عباس اختصاص دارد. وزیر شاه عباس نمی تواند قلعه را فتح کند. یک نفر از ساکنین قلعه خیانت می کند و سرچشمه آب را به شاه عباس نشان می دهد و آنان آب را بر ساکنین قلعه می بندند. زنان خود را از بام قلعه به زیر پرتاب می کنند. و تشنگی همه ساکنین را به ستوه می آورد. قلعه سرانجام توسط شاه عباس فتح و

ساکنین کشته می‌شوند.

درکان (تاریخی، موسیقی مقامی)

این بیت‌خوانی با ساز دیوان اجرا می‌شود و الحان موسیقایی زیبایی دارد. درکان به هجران و جدائی اختصاص دارد. هم عارفان و درویشان و هم عاشقان از این بیت‌خوانی استفاده می‌کنند.

نوازندگان:

ششمال: سلیم احمدزاده

دف: سلام قانع‌زاده

نظیرخوانی بر داغداری مرگ سیاوش

سیاوش خوانی در بختیاری، عزت‌اله مهرآوران

بختیاریان که پای‌بندی به شاهنامه را، مرده ریگ تبار خود می‌دانند بر جلال پرشکوه، شاهنامه‌خوانی، نامه ابوالقاسم، رسمی بر نهادند، به پاس قدردانی از شهادت، که حمله‌داری ایرجش خواندند و در رسم سیاوش‌خوانی که با اذن آن عزیز چمن‌نشین سبزپوش خضرای به آداب تازه گل‌نشین در خاک رفته، می‌روند، آنچنان که خون پاشان سیاوش بر خاک بذرشان درگذرگاه‌های ایل از

گرمسیری تا سردسیری که گندم می‌پاشاند تا ور گشتن
که: ای بهار امسال از خون سیاوش شرم کن باران به بار...
که هنگام بازی، هنگامه می‌شود از سوک و ناله و زار زدن
زنان و دم بختیان سیاوش حوزه ایل و اشکریزان
نوباوگان خوی گرفته از سیاوش و... تو دلی گوسفندی را
سر می‌برند تا خونش قوت زمین شود.

جی‌جی‌بی‌جی شیراز

جی‌جی‌بی‌جی شیراز یکی از گونه‌های عروسکی
خیمه‌شب‌بازی ایرانی‌ست که در شیراز و در مجالس
عروسی، ختنه‌سوران، جشن‌ها و... برگزار می‌شود.
عروسک‌گردانان پشت چادرشب در میان روستاها و کوی
و برزن‌ها با ساز و ضرب و کمانچه و خواندن اشعار به
شادی و شغف تماشاگران پرداخته و ساعت‌های مدید
آنان را سرگرم می‌نمایند. پهلوان کچک و جی‌جی‌بی‌جی از
نمونه‌های خاص عروسکی خیمه‌شب‌بازی استان فارس و
شهر شیرازند.

ساعت برنامه تماشاخانه سنتی ایران

۱۰ تا ۱۴ تیرماه - سالن قشقائی - مجموعه تئاتر شهر

یکشنبه ۸۰/۴/۱۰

ساعت ۱۷: سردم خوانی، نیایش به همراه ضرب زورخانه‌ای مرشد «فرامرز نجفی تهرانی»

ساعت ۱۷/۳۰: نقالی «مرشد ولی‌اله ترابی»

ساعت ۱۸: خیمه‌شب بازی - اجرای رضا خمسه‌ای

ساعت ۱۸/۳۰: شاهنامه خوانی - ابوالقاسم دهقان (الیگودرز لرستان)

ساعت ۱۹: لیلی و مجنون خوانی - عاشیق ابرام

ساعت ۱۹/۳۰: بیت بژ - خاله سوره - مهاباد (اسکندرنامه)

ساعت ۲۰: پرده خوانی - مرشد جوانبخت (اراک)

ساعت ۲۰/۳۰: اصلی و کرم - عاشیق رسول قربانی (تبریز)

ساعت ۲۱: نقالی - آسید مصطفی (بروجرد لرستان)

دوشنبه ۸۰/۴/۱۱

ساعت ۱۷: سردمخوانی - اشتم خوانی - مرشد «فرامرز نجفی

تهرانی»

ساعت ۳۰/۱۷: بیت بژ - خالو سوره - امیر حمزه صاحبقران
(مهاباد)

ساعت ۱۸: نقالی - آسید مصطفی (بروجرد لرستان)

ساعت ۳۰/۱۸: گورانی بژ (سارو و آشه گل) مهاباد

ساعت ۱۹: پرده خوانی - درویش قنبر - خمین

ساعت ۳۰/۱۹: حماسه کوروغلو - عاشیق رسول قربانی (تبریز)

ساعت ۲۰: نقالی خانم حبیبی زاد (از شاگردان مرشد ترابی)

ساعت ۳۰/۲۰: خیمه شب بازی - ربیعی - تهران

ساعت ۲۱: لیلی و مجنون خوانی - عاشیق ابرام

سه‌شنبه ۸۰/۴/۱۲

ساعت ۱۷: سردم خوانی - مصیبت خوانی - مرشد فرامرز نجفی

تهرانی

ساعت ۳۰/۱۷: شاهنامه خوانی - ابوالقاسم دهقان (الیگودرز)

ساعت ۱۸: دمدم و درکان - صلاح‌الدین خوری (مهاباد)

ساعت ۳۰/۱۸: خیمه شب بازی - مبارک دکتر می شود - اسد

زارعی

ساعت ۱۹: خالو سوره - اسکندرنامه رستم و سهراب

ساعت ۳۰/۱۹: پرده خوانی - کل یوسف از تهران

ساعت ۲۰: نقالی آسید مصطفی (بروجرد)

ساعت ۳۰/۲۰: درکان اجرا با ساز دیوان (مهاباد) و بیت حمزه

آقای منگور

ساعت ۲۱: سیاوش خوانی عزت‌اله مهرآوران - تهران

چهارشنبه ۸۰/۴/۱۳

ساعت ۱۷: مردم خوانی - شادخواری در جشن های شاهنامه -
مرشد ترابی

ساعت ۱۷/۳۰: نقالی - مرشد ترابی به همراه خانم عقیلی

ساعت ۱۸: خیمه شب بازی - ساسان مهرپویان

ساعت ۱۸/۳۰: شاهنامه خوانی بختیاری - جواد خسروی نیا -
اصفهان

ساعت ۱۹: مولودی خوانی - درویش قادر کهریز - بوکان

ساعت ۱۹/۳۰: پرده خوانی - میرزاعلی - تهران

ساعت ۲۰: لیلی و مجنون خوانی - عاشیق ابرام

ساعت ۲۰/۳۰: سیاوش خوانی - عزت اله مهرآوران

ساعت ۲۱: اصلی کرم - عاشیق رسول قربانی (تبریز)

پنجشنبه ۸۰/۴/۱۴

ساعت ۱۷: مردم خوانی - حماسه شادکامی - مرشد فرامرز تهرانی

ساعت ۱۷/۳۰: خیمه شب بازی - دیگه عاشق شدن فایده نداره -
زهرا صبری

ساعت ۱۸: آسیدمصطفی - نقالی خانم امامی

ساعت ۱۸/۳۰: مولودی خوانی - درویش قادر کهریز - بوکان

ساعت ۱۹: شاهنامه خوانی بختیاری - جواد خسروی نیا - اصفهان

ساعت ۱۹/۳۰: لیلی و مجنون خوانی - عاشیق ابرام

ساعت ۲۰: پرده خوانی - مرشد ولی اله ترابی - نقالی خانم
حیبی زاد

ساعت ۲۰/۳۰: خیمه شب بازی جی جی بی جی از شیراز

ساعت ۲۱: حماسه کوروغلو - عاشیق رسول قربان (تبریز)

